

Малоголова Олеся Олексіївна –
ад'юнкт кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх
справ

ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ ЗАКОННОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПІДРОЗДІЛІВ БОРЬБИ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИКІВ

Розглянуто проблему порушення законності працівниками органів внутрішніх справ у службовій діяльності. Окреслено чинники, що сприяють учиненню ними протиправних дій. Визначено заходи щодо попередження протизаконних дій з боку працівників міліції.

Ключові слова: законність; порушення прав; протизаконні дії; забезпечення правопорядку; заходи профілактики правопорушень.

Рассмотрена проблема нарушения законности работниками органов внутренних дел в служебной деятельности. Очерчены факторы, способствующие совершению ими противоправных действий. Определены мероприятия по предупреждению противозаконных действий со стороны работников милиции.

Ключевые слова: законность; нарушение прав; противозаконные действия; обеспечение правопорядка; мероприятия профилактики правонарушений.

It is considered the problem of legality violation by personnel of internal affairs bodies in official activities. It is outlined the factors contributing to the commission of their illegal actions. It is determined the measures to prevent militiamen illegal actions.

Keywords: legality; law violation; illegal actions; enforcement of the law; prevention measures of law violation.

Згідно до державної політики України у сфері боротьби з наркозлочинністю та наркобізнесом, на правоохоронні органи, зокрема підрозділи боротьби з незаконним обігом наркотиків, покладено низку вкрай важливих і відповідальних завдань щодо протидії поширенню наркоманії та злочинності, пов'язаної з незаконним обігом наркотиків. Згідно з Програмою реалізації державної політики у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на 2003–2010 роки та Концепцією реалізації державної політики у сфері

протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011–2015 роки, до пріоритетних завдань належать такі:

скорочення обсягів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, зниження рівня незаконного вживання наркотичних засобів і психотропних речовин;

удосконалення системи контролю у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

створення потужного потенціалу протидії поширенню наркоманії та боротьби з наркобізнесом в Україні, ужиття адекватних заходів щодо матеріально-технічного та кадрового зміцнення підрозділів, які здійснюють боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

удосконалення механізму міжвідомчого співробітництва у сфері протидії поширенню наркоманії шляхом обміну інформацією, досвідом роботи, проведення спільних заходів, участі в науково-дослідних розробках і дослідженнях;

формування в суспільстві негативного ставлення до вживання наркотичних засобів і психотропних речовин не за медичним призначенням та інші завдання.

Таким чином, міліція є головним органом державної виконавчої влади, перед яким стоїть завдання забезпечити зниження рівня наркозлочинності, саме на неї покладено обов'язок щодо забезпечення громадянам України відчуття безпеки та захищеності.

Визначене Міністерством внутрішніх справ (МВС) України стратегічне завдання щодо зміцнення дисципліни та законності в діяльності працівників органів внутрішніх справ, попередження злочинних проявів та інших надзвичайних подій серед особового складу, що можуть спричинити резонанс у суспільстві, не виконують на достатньо високому рівні. Відомості, що надходять до МВС України, вивчення й аналіз ситуації на місцях свідчать про те, що протягом останніх трьох років рівень злочинності серед особового складу залишається стабільним. Не всі керівники органів і підрозділів внутрішніх справ відповідально ставляться до вимог керівництва МВС України й не вживають адекватних заходів, спрямованих на попередження та викоренення фактів допущення надзвичайних подій, порушень законності й дисципліни за участю підлеглих працівників. У повсякденній діяльності особового складу мають місце перевищення владних повноважень, зрада службових інтересів, порушення прав і законних інтересів громадян, ігнорування вимог статутів та наказів, на що неодноразово звертає увагу Колегія МВС України.

Зокрема, у Запорізькій області у вересні 2009 р. громадянка К., жителька м. Запоріжжя, звернулася в Ленінський РВ ЗМУ з метою припинення діяльності наркопритону в одній з квартир. За її словами, у зазначеній квартирі разом з іншими особами, які зловживали

наркотичними засобами, перебував її співмешканець громадянин Б. Проте працівники міліції, які приїхали на виклик, застосували спеціальні засоби саме до заявниці та, принижуючи гідність доставили її до Ленінського РВ ЗМУ. Згідно з довідкою травмпункту дев'ятої міської лікарні, заявниці завдано численних гематом. Під час затримання працівники міліції незаконно заволоділи мобільним телефоном заявниці вартістю 1850 грн. За цим фактом прокуратура м. Запоріжжя порушила кримінальну справу, а працівників міліції, які вчинили протизаконні дії, звільнено з органів внутрішніх справ [1, с. 101]. У Донецькій області вчинено незаконне вилучення майна громадянина З. працівниками карного розшуку Іллічівського РВ Маріупольського МУ ГУ МВС України в Донецькій області під час проведення обшуку. За цим фактом проведено перевірку працівниками внутрішньої безпеки та інспекції з особового складу ГУ МВС області. Факти підтверджено. Матеріали перевірки направлено до прокуратури Іллічівського району м. Маріуполя для прийняття рішення згідно з Кримінально-процесуальним кодексом України. За результатами службової перевірки до дисциплінарної відповідальності притягнуто сім працівників органів внутрішніх справ [1, с. 102].

Також трапляються випадки розкриття злочинів із застосуванням будь-яких, навіть недозволених методів, перевищення влади та службових повноважень, фізичного насильства, знущання й порушення інших прав, свобод громадян. Деякі працівники заради власного збагачення встановлюють контакти зі злочинцями, зраджують інтереси служби, прикривають злочини та вдаються навіть до розповсюдження наркотиків.

Такі факти набувають широкого розголосу в суспільстві, негативно впливають на імідж міліції, підривають довіру в громадян щодо спроможності міліції неупереджено, на високому професійному рівні здійснювати покладені на неї завдання щодо протидії злочинності.

Попередній аналіз діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ, який щоденно здійснюють помічники Міністра внутрішніх справ України, свідчить про непоодинокі факти порушень працівниками внутрішніх справ права громадян на приватність. Найбільш поширеними порушеннями права на приватність є несанкціоновані проникнення з метою огляду житла та інших володінь особи, зокрема земельних ділянок, сараїв, інших господарчих будівель й автомобілів з метою вилучення заборонених предметів, несанкціоноване проведення обшуків і виїмок. Досить часто трапляються випадки порушення права на комунікаційну приватність (зняття інформації з мобільних телефонів затриманих, несанкціонований моніторинг телефонних розмов громадян зі стаціонарних телекомунікацій і мереж мобільного зв'язку), що здебільшого спричинено об'єктивними

обставинами, зокрема, недосконалістю чинного кримінально-процесуального законодавства та Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», а також неналежним контролем за підлеглими з боку безпосередніх керівників.

Для подолання наявних проблем, на нашу думку, необхідно, передусім, визначити коло чинників, що сприяють поширенню практики протизаконних дій з боку працівників міліції, до яких належать:

1) безкарність або недостатній рівень покарання працівників, які вчинили протизаконні дії;

2) недосконалий добір кандидатів на службу до органів внутрішніх справ, унаслідок чого до лав міліції потрапляють негідні цього особи;

3) низький професійний і культурно-освітній рівні працівників міліції (також недостатній рівень освіченості, несформованість прагнень до саморозвитку та самовдосконалення);

4) фактична відсутність у працівників органів внутрішніх справ і членів їх сімей соціального захисту з боку держави, належного рівня матеріально-технічного забезпечення, причому впродовж останніх років ця ситуація все ще залишається тривожною, незважаючи на дієві кроки щодо її виправлення з боку керівництва МВС України.

Експерти констатують, що оплату праці здійснюють непропорційно. Заробітна плата працівника міліції має кілька складових, виплата частини яких залежить від низки обставин, передусім, від рішення безпосереднього керівника про розміри премій і надбавок. Іноді розмір цих надбавок може перевищувати основні статті грошового утримання. Іноді аналогічні нарахування здійснюють не завжди і не всім, тому середня заробітна плата міліціонера становить дві тисячі гривень.

Крім цього, більшість працівників міліції негативно ставляться до змін у пенсійному законодавстві. Невирішеними залишаються такі актуальні для працівників міліції питання, як: забезпечення нормованої тривалості робочого дня, гідної оплати й умов праці, реалізації права на житло, медичну допомогу, освіту. Таким чином, міліція, покликана забезпечувати правопорядок у країні, маючи вагомий повноваження й можливості обмежувати права та свободи громадян, продовжує працювати в умовах недофінансування системи, що позначається на ставленні до роботи та способах реалізації їх повноважень.

З огляду на зазначене, можна визначити такі заходи щодо попередження протизаконних дій з боку працівників міліції:

забезпечити належне фінансування працівників міліції та членів їх сімей, виплачувати гідну заробітну плату, поліпшити умови їх роботи й життя; ужити заходів щодо зміни забезпечення правоохоронної діяльності шляхом створення нової економічної

моделі пенсійного, медичного та інших видів соціального забезпечення;

удосконалити процес добору кандидатів на службу в міліцію (шляхом розроблення, удосконалення та доопрацювання з урахуванням досвіду зарубіжних країн системи профорієнтації, добору й організації вступу кандидатів до вищих навчальних закладів МВС України);

підвищити ефективність роботи міліції шляхом покращення організації та управління, вивчення та запозичення міжнародного досвіду зарубіжних країн щодо вирішення аналогічних питань;

більш суворо карати працівників міліції за факти порушення законності, підтвержені внаслідок перевірок відповідними службами, зокрема шляхом запровадження більш жорстких заходів дисциплінарного впливу до їх безпосередніх керівників;

поліпшити підготовку міліцейських кадрів у спеціальних навчальних закладах шляхом уведення в навчальний процес дисципліни "Забезпечення законності в професійній діяльності працівників органів внутрішніх справ";

висвітлювати в засобах масової інформації не тільки факти порушень законності з боку працівників міліції, а й у повному обсязі розкривати позитивні сторони їх діяльності у професійній сфері (оскільки це буде сприяти підвищенню рівня довіри громадян до міліції);

установити контроль з боку населення, громадських організацій, засобів масової інформації;

посилити прокурорський нагляд за дотриманням законності в діяльності міліції;

проводити семінари та круглі столи за участю рядового й начальницького складу органів внутрішніх справ та керівництва МВС України з окресленої проблематики;

розробити рекомендації для керівництва МВС України щодо відмови від практики колективної відповідальності в разі виявлення порушень, учинених окремими працівниками міліції (ця практика призводить до приховування фактів порушень керівництвом, яке прагне уникнути покарань за дії своїх підлеглих); скасувати притягнення до відповідальності керівників, які викрили підлеглих у вчиненні злочинів;

з метою недопущення вживання працівниками міліції наркотиків, саме для працівників підрозділів БНОН кілька разів на рік запровадити практику раптових медичних перевірок окремих працівників, які, на думку керівництва або їх колег, схильні вживати чи вживають наркотичні засоби, психотропні речовини й прекурсори [2-4].

Отже, необхідно докладати всіх зусиль для того, щоб міліція завжди залишалася потужною силою в боротьбі зі злочинністю, мала повагу й високий авторитет у громадян, оскільки без цього неможливе верховенство закону як визначального принципу Конституції України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Права людини в діяльності української міліції : звіт, підготовлений за результатами роботи Управління моніторингу дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ України МВС України в 2009 році / за ред. Ю. Л. Белоусова, К. Б. Левченко, О. А. Мартиненко. – Х., 2010. – 377 с.
2. Організований наркобізнес (поняття, форми, підстави кримінальної відповідальності) : [моногр.] / за заг. ред. Ю. В. Бауліна, Л. В. Дорош. – Х. : Право, 2005. – 255 с.
3. Рясюк Е. Протидія відмиванню грошових коштів, отриманих від злочинної діяльності у сфері обігу наркотичних засобів транснаціональними організованими групами / Е. Рясюк // Право України. – 2004. – № 4. – С. 87–90.
4. Наркозлочинність: кримінологічна характеристика та запобігання : наук.-практ. посіб. / [Бова А. А., Женунтій В. І., Закалюк А. П. та ін.] ; за ред. А. П. Закалюка. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 294 с.